
Tohle mě nikdo neučil

Tohle mě nikdo neučil

RESPEKT

23.11.2009, rubrika: Politika - O čem se mluví, strana: 22, autor: BÁRA PROCHÁZKOVÁ

Co přinesla roční Inventura demokracie

Nenadávejme na politiky, podívejme se na sebe. Tímto heslem oslavila skupina studentů z iniciativy Inventura demokracie dvacáté výročí pádu komunismu. Přesně deset let po občanské výzvě Děkujeme, odejděte, která vyslovovala nesouhlas s vládoucí elitou, otáčí mladí lidé hledáček o sto osmdesát stupňů směrem k sobě. Na první pohled o jejich generaci víme všechno - jezdí do zahraničí, na Facebooku jsou jako doma a komunistická minulost naší země je netrápí. To je ale zásadní omyl.

Hvězda vede domů

Ačkoli už je po všem, přemýšlí o svých slovech stále silněji. V posledních týdnech stála opakovaně na pódiu a říkala stovkám lidí, jak se mají chovat: buďte aktivní občané. „Sama si ale nejsem jistá, jestli tomu dokážu dostát. Nevím přesně, co dělat. To nás prostě ve škole neučili.

Nechci skončit jako ti, kteří hlásají prázdné apely,“ říká studentka sociologie Réza Vlasáková (24). Když šla do první třídy, navštívil její školu hned první den tehdejší prezident Václav Havel a ptal se dětí, čím chtějí být. „Prezidentem,“ odpověděla tehdy šestiletá dívka s oddivem. Po ročním fungování projektu Inventura demokracie, v jehož rámci studenti nadělili politikům k výročí listopadu požadavky, aby změnili zdejší atmosféru (šlo především o zrušení poslanecké imunity, omezení lobbingu, zrušení praxe účelových přílepků k zákonům a změnu volby a fungování mediálních rad), už ví, že by do politiky nikdy nešla. „Semele vás to jako kafemlejek. Politici nejsou féroví, ale nemůžou za to oni, ale my, protože jim to dovolíme,“ tvrdí studentka sociologie z Prahy. Právě na tomto zjištění pracovala celý rok společně s dalšími patnácti spolužáky. Tu nejlepší cestu, jak vstoupit do veřejného dění, však zatím nenašli.

Jejich rodiče jsou zdravotní sestry, programátoři, podnikatelé nebo truhláři, financují dětem studium, ale nechtějí s nimi moc mluvit o minulosti ani o politice. I když někteří doma politiku občas zmíní, své děti k tomu nepustí - jsou přece mladí a nerozumí tomu. „Rodiče některých z nás dokonce říkali, ať nechodíme na žádné demonstrace, že se do něčeho namočíme,“ říká student sociologie a filozofie Jiří Boudal (23). Ani prarodiče často nesouhlasili s tím, že mladí popichují politiky, rodinnou náladu však obvykle spravila zmínka o vnučeti v televizi nebo v regionálním tisku.

Všichni zažili politický převrat jako malé děti a museli si sami najít cestu k tomu, co pro ně komunistická minulost znamená: „Když jdu večer za tmy domů, vždy se orientuji podle hvězdy na hotelu Internacionál v pražských Dejvicích. Je to pro mne pozitivní světlo, které vede k domovu. Pro starší generace je to symbol komunismu a ta hvězda jim tam vadí. To já nechápu, protože pro mne znamená úplně něco jiného. Někomu vadí hvězda na hotelu, mně zase to, že se lidé dnes uzavírají a žijí si tu svou vybojovanou svobodu v ulitách a je jim jedno, že kolem je bordel,“ vysvětluje Réza Vlasáková, která vede turisticko-vodácký oddíl a pomáhala v neziskovce s enviromentální výchovou dětí.

Ona i všichni ostatní většinou nečtou deníky ani internetové zpravodajství, informace hledají v týdenících, sledují blogy, především ale vedou debaty s přáteli a přemýšlí o politice mnohdy víc než pravidelní diváci televizních zpráv. Od mladých lidí automaticky očekáváme, že si inspiraci přivážejí ze studijních pobytů v zahraničí, ti z „Inventury“ ale často vyjíždí ven jako turisté a hledají kontakt s místními lidmi. „Nemusím přece někde studovat, abych zjistil, jak to tam vypadá. Když potkám někoho ve Skandinávii a chvíli si s ním povídám, hned vím, že pro tamní společnost je vzdělání jednou ze zásadních priorit,“ říká Jiří Boudal. Sám pochází z Českých Budějovic, kde před čtyřmi lety spoluzaložil tradici majálesů. Když před rokem na Karlově univerzitě s kolegy zakládal Studentskou unii (která právně zaštitila Inventuru demokracie), inspiroval se ve Velké Británii. „Vyprávěl mi o tom kamarád, a tak jsme se prostě podívali na internet,“ vysvětluje Boudal, který „inventuru“ od začátku vedl.

Všichni hlavní organizátoři Inventury demokracie nasbírali zkušenosti v jiných občanských sdruženích, často ale zůstali zapleteni v hierarchických strukturách a stali se rukojmími zkušených aktivistů. Neziskovky tedy z jejich pohledu nemusí být automaticky cestou ke změně. „Od šesti let jsem byl v Červeném kříži a měl jsem mnoho nápadů, jak věci měnit, ale mladý člověk nemá vůbec šanci zkonstatělý systém prorazit,“ říká student práv Jakub Rybář (20).

O mladých lidech se říká, že je politika nezajímá. Co tedy dělají, když dostanou do ruky volební lístky? Po své roční zkušenosti s politikou jsou dnes ještě nerozhodnější, komu dát hlas. „Nejprve vyškrtnu dvě velké strany, uvědomila jsem si totiž během toho roku, že nemají jasné konkrétní vize a jak se navzájem potřebují a jak společně dusí ty malé. Pak samozřejmě vyškrtnu komunisty. Ze stran, které na seznamu zbudou, pečlivě vybírám podle konkrétních detailů v programu,“ vysvětluje studentka sociologie Tereza Selmbacherová (24) svoji volební strategii, podobně postupují i její vrstevníci.

Škola politiky

Heslo „Začněte u sebe a buďte aktivními občany“, kterému 17. listopadu při oficiálním ukončení Inventury demokracie na Václavském náměstí tleskaly tisíce občanů, vzniklo vlastně náhodou. „Myslel jsem si, že jsme pasivní a že se nám nechce nic měnit. Není to pravda - my to prostě neumíme. Během roku jsme potkali spoustu angažovaných lidí, většina z nich se ale vyčerpá, protože to dělá špatně. Ostatní nevědí jak na to. My jsme to před rokem také nevěděli, ve škole nás to nikdo neučil,“ říká Jiří Boudal.

Uplynulý rok byl tak pro mladé lidi z iniciativy klíčovým přelomem nejen ve vnímání politiky, ale především sebe samých. Nejenže se naučili vystupovat před publikem, pracovat v týmu a komunikovat s úřady, ale zjistili, že nedotknutelná politická elita je z masa a kostí. Studenti nakonec s kamerou navštívili dvě desítky špičkových politiků a žádali po nich odstranění čtyř výše zmíněných absurdit. V hledáčku se kromě komunistů ocitli lídři stran a politici, kteří mají co do činění se čtyřmi body, které chtěli studenti změnit. Vše natáčeli na video, jež jim zapůjčila Karlova univerzita, která vedle Evropské unie celou iniciativu financovala (náklady akce se nakonec udržely pod částkou 1 milion korun).

Videa z prvních schůzek s politiky jasně ukázala slabiny dnešních dvacátníků - neuměli se ptát a ani argumentovat. „Nakonec jsme tedy začali vnímat to, jací jsme my, a ne politici, a proto jsme se začali sami učit,“ říká student dějin umění a bohemistiky Jakub Bachtík (24). Zavolali kamarádům, kteří už měli zkušenosti z médií, a začal cílený trénink. Oblékli si formálnější oblečení, připravili si důkladné rešerše z médií a jako v divadle nacvičovali nástup i celý dialog.

Největším překvapením bylo, jak lehké je setkat se s předsedy politických stran. „Jiří Paroubek nás dokonce kontaktoval sám, protože jeho poradci dostali po vajíčkových útocích za úkol prověřit všechny skupinky lidí na Facebooku, jestli jsou pro předsedu ČSSD nebezpečné. Tehdy jsme na Facebooku nebyli ani moc aktivní. I přesto se hned s námi sešel,“ vzpomíná student chemie Jakub Mráček (24) z Teplic. Politická elita mladým lidem však brzy ukázala pravidla hry. Získat termín u předsedy ODS se studentům přes jeho mluvčího nepodařilo ani po měsíci, a tak mu napsali textovou zprávu. S Mirkem Topolánkem tak začala několikahodinová esemesková přestřelka, kterou předseda strany ukončil slovy „promiňte, už mě nudíte“. Termín na schůzku nakonec nenašel, v televizním spotu ze 17. listopadu z Alberta však nezapomněl zdůraznit, jak je tato iniciativa prospěšná a jak je nutné ji podporovat.

I my tam musíme

Inventura demokracie teď po roce končí. „Chceme teď za zbylé peníze jezdit po školách s naším videem ze setkání s politiky a říkat gymnazistům, že je možné politikům jednoduše zavolat. Jako malá skupinka studentů jsme nedosáhli zlepšení čtyř bodů, ale pokud nás bude víc, můžeme něco změnit,“ vysvětluje Jakub Mráček. I když se studentům akcemi nepovedlo oslovit tolik lidí, kolik si přáli, inspirovali své kolegy. V listopadu vzniklo občanské sdružení Podiv, které si vzalo za své jeden ze čtyř požadavků studentské iniciativy - složení a činnost mediálních rad. Iniciativa rovněž rozhýbala akademickou půdu, kde nejenže poprvé začaly spolupracovat studentské spolky z různých fakult, ale prolomilo se pravidlo, že politické diskuse zavání stranickou činností. Na jaře se tak na filozofické fakultě bude konat několik předvolebních diskusí.

Ani po roce ale nemají studenti jasno, jak nejlépe vstoupit do veřejného dění. Většina z nich se vrátí ke svým neziskovkám, během projektu je ale ostatní vyzývali, aby vstoupili do politické strany a měnili politickou kulturu zevnitř. „Nechci svůj čas trávit na zasedáních a čekat, až za několik let poslušnosti budu vůbec moct něco říct. Chci něco dělat teď,“ vyjadřuje rezervovaný postoj Jakub Mráček. Je přesvědčen, že jako učitel na teplickém gymnáziu pro příští generace udělá víc než jako politik.

I když studentům jeden pražský podnikatel sám nabídl několik milionů na předvolební kampaň, pokud založí politickou stranu, cítí se na to ještě mladí a nezkušení, a hlavně chtějí v klidu dostudovat, protože pro několik z nich práce na projektu málem znamenala vyhazov ze školy. Ani studenti však nejsou i přes společné zkušenosti homogenní skupinou.

„Také jsem ještě před dvěma měsíci říkal, že do politiky nepůjdu. Změnil jsem ale názor, naše generace tam musí, aby politické strany omladila. Asi nám nakonec nic jiného nezbude,“ říká Jakub Bachtík, který se zatím přihlásil do Klubu za starou Prahu a plánuje nejprve zachraňovat hlavní město jako památkář. Q On-line rozhovor s J. Boudalem z Inventury demokracie 24. 11. od 14 .00 na www.respekt.cz

„Když dostanu do ruky volební lístky, nejprve vyškrtnu dvě velké strany a komunisty.“ (Tereza Selmbacherová)